

*Jin doktor som vill
få sin
förf*

UPPFÖSTRAN OCH SEXUELL HYGIEN

FÖREDRAG

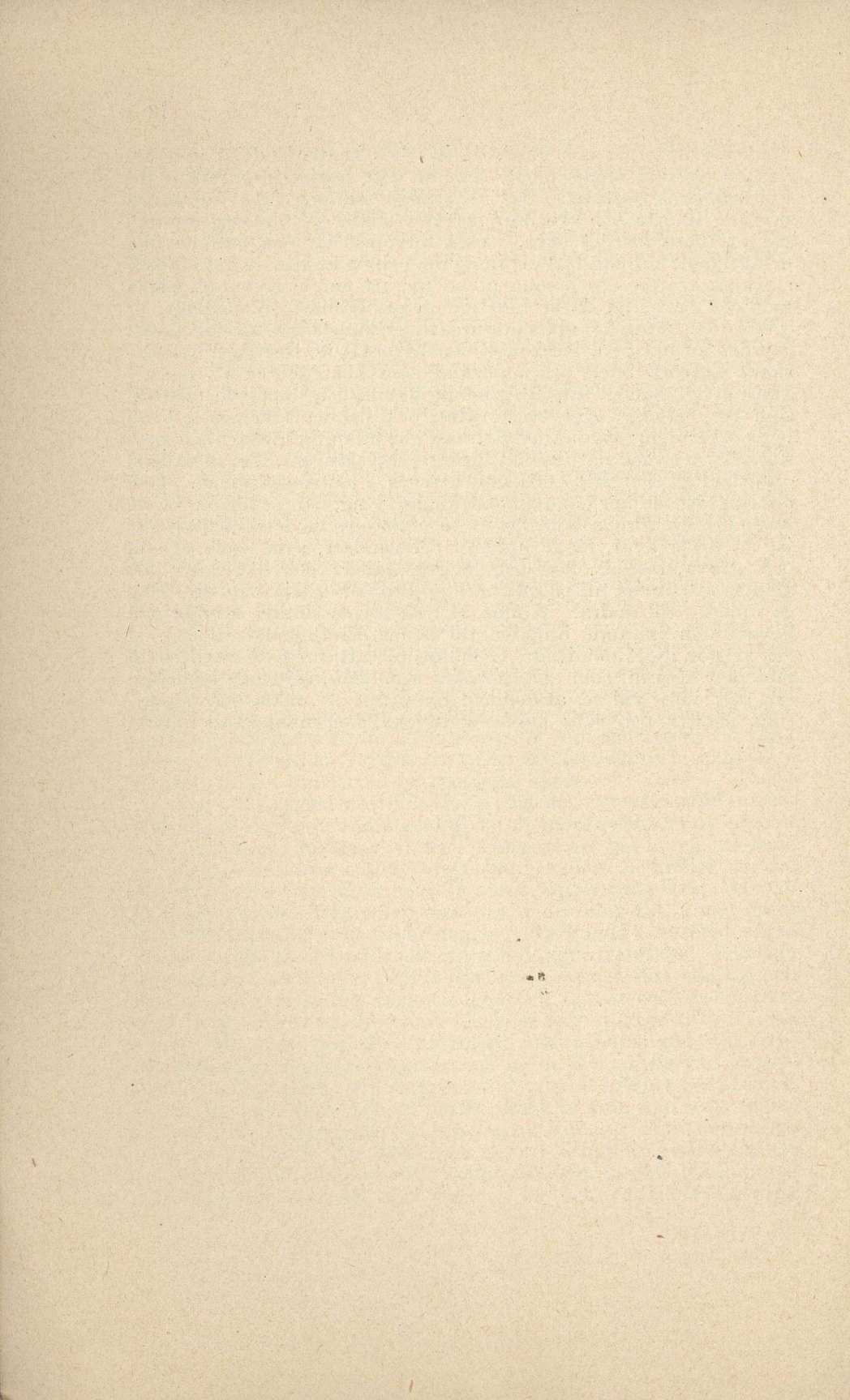
hållet vid Sommarkurserna i Stockholm 1907 samt (i något ändrad form)
vid Antialkoholkongressen s. å.

AF

D:r CAROLINA WIDERSTRÖM

(Särtryck ur »MANHEM» 1907, h. 3.)

UPPSALA 1907
ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-A.-B.

Uppfostran och sexuell hygien.

Föredrag hållet vid sommarkurserna i Stockholm 1907 samt (i något ändrad form) vid antialkoholkongressen s. å.

All hygien har en förebyggande uppgift; den har att hindra abnorma riktningar av livsfunktionerna, att avvärja störande inflytanden utifrån samt att uppställa normer för människans görande och låtande med avseende på hennes hälsas bevarande. Icke minst gäller detta om den viktiga del av hygien, som rör släktet som helhet betraktat, det vill säga fortplantnings- eller sexualhygien. Och icke minst gäller det om denna hygien, att den bör vara verkligt effektivt förekommande, d. v. s. inträda tidigt nog. Hem och skola hava därför på detta område stora plikter att fylla.

Betydelsefullt för individ och släkte är att fortplantningen sker på den lämpligaste tidpunkten och att individen även då är driftens herre, ej dess slav. Människans förmåga att fortplanta sig börjar redan vid en 13—15 år. Men vid den tidpunkten står individen ännu i sin kraftigaste växt, längd- och viktstillökning äro mest betydande just nu och fortfara att äga rum ännu åtskilliga år framåt. Det är ett intensivt arbete, som pågår inom hela organismen, och alla dess resurser behöva tas i anspråk för den nydaning, som äger rum. Det är därför helt naturligt att om ett nytt arbete, som också kräver betydande kraft, dessutom komme till, detta skulle inverka störande på organismens utvecklingsarbete. Erfarenheten visar också i själva verket, att om människan fortplantar sig förrän hon nått sin andliga och kroppsliga mognad, vilken tidpunkt för mannen är vid omkring 24, för kvinnan vid omkring 20 år, så hämmas mer eller mindre hennes andliga och kroppsliga utveckling. Dessutom ligger det ju i öppen dag, att de varelser, som födas, ha rättmätiga anspråk på, att de föräldrar, som skaffa dem till världen, skola vara andligen och kroppsligen utvecklade, så att de kunna ge barnen huld och skydd, andligen och kroppsligen, liksom även att deras förvärvsförmåga sträcker sig längre än till att blott fylla de egna behoven.

Samtidigt med att fortplantningsförmågan inträder, börjar ock fortplantningsdriften göra sig gällande. Men vid denna tidpunkt är denna drift ej den starka pockande drift, som den fram-

deles blir, den är nu svag, ofta omedveten och ofta med yttringar i överflyttad och översinnlig form: äventyrlust, drömmerier. Men detta, att driften är så litet framträdande och har denna karaktär, förutsätter en från början sund natur, som dessutom fått utveckla sig under en sund uppfostran, sunda vanor, sundt både andligt och kroppsligt liv, det gäller med ett ord normala fall. Men de normala fallen träffar man icke på överallt, och man vågar knappast säga, att flertalet äro att räkna dit. Det finns nämligen en hel del ofta förefintliga och kraftigt verkande omständigheter, som gestalta fortplantningslivet redan från början helt annorlunda, som kunna låta en människa redan nu i sin första ungdomsvår leva ett brådmognat drifhusliv, ödsla med sin kraft och förstöra det kapital, som i framtiden eljest skulle låtit henne på detta område leva ett rikt och intensivt, sunt och lyckligt liv. Bland annat som inverkar brådmognande på sexuallivet, liksom allt framgent också sjukligt rubbade dess yttringar, är särskilt att nämna fantasilivets abnorma inriktande samt olämpliga vanor och sysselsättningar.

Vad vanor och sysselsättningar beträffar, så är det ju ett känt faktum, att lättja och veklighet försvaga den motståndskraft människan normalt besitter gentemot sina drifter och begär. Omvänt visar erfarenheten, att arbete och alldeles särskilt sådant arbete, som anstränger, som fånglar ens intresse och som man trivs med, låter de sexuella förnimmelserna träda tillbaka, ja nästan försvinna för långa tider. Stark kroppslig uttrötning verkar i samma riktning. Överhuvud taget tyckes muskelverksamhet vara det viktigaste för nödig jämnvikt, och långvarigt stillasittande ofördelaktigt. Det har hänt, att personer, som observerat sig själva och som ville få hjälp till att stå emot något, som de ej ville ge vika för, kastat om levnadsbana och skaffat sig rörlig sysselsättning, emedan de erfarit, att den stillasittande var till skada för dem. Av pedagoger har i Norden särskilt Grundtvig fäst uppmärksamheten på kroppsrörelsens betydelse i övergångsåldern speciellt för att motverka sexuallivets brådmognad och förirringar. Här begår skolan — och hemmen genom de krav de ställa på skolan, och samhället genom de lagar det skriver för skolan — en stor synd mot ungdomen. Hur många timmar av dagen är det icke som skolungdomen tillbringar stillasittande? Hur många av de unga är det väl, som gå kroppsligt trötta till sängs? När Mosso genom sina fysiologiska experiment kommit underfund med att muskelarbete tröttrar hjärnan likaväl som tankearbete, varav närmaste slutsatsen för skolan blev, att gymnastik icke är att räkna till vederkvickelse utan till arbete,¹ så höjdes en suck av belåtenhet på många håll inom skolvärlden; nu tyckte man sig ha fått ett riktigt hållbart skäl att ytterligare åsidosätta det redan förut styvmoderligt behandlade ämnet; den riktiga slutsatsen av den gjorda upptäckten, den nämligen, att

¹ Öhrvall, Hjalmar, »Om psykisk uttrötning», Verdandis småskrifter n:r 59

gymnastiken ej får inkräkta på lovstunderna utan inordnas som ett annat skolämne med tillräcklig vila både före och efter, den var man mindre benägen att dra, helst då man föga hade reda på vad muskelrörelse betyder för kroppens hälsa och jämnvikt. Det är ju blott helt naturligt, att skolan vill rusta lärjungarna med så stort mått av vetande som möjligt, men kunde manne inte det mått af vetande, som en lärjunge förmår att tillgodogöra sig på t. ex. en dag, inhämtas på kortare tid än nu sker? Ett experiment, gjort av en pedagog, och som omnämnes av Axel Key i hans klassiska arbete om skolhygien,¹ talar för att detta vore möjligt. Nämnda pedagog tyckte, att de framsteg eleverna gjorde för var termin voro bra små i förhållande till den tid, som nedlagts på arbetet. Så tog han en vårtermin och delade en klass i två hälvter: den ena fick läsa som vanligt, den andra blott halva tiden; den andra hälften av tiden fingo de arbeta i en trädgård. Vid slutet av terminen hade de sistnämnda förvärvat sig lika goda insikter i läsnämnena som de förra, deras uppförande och flit voro bättre än de förras. Var det deras genom kroppsarbetet i det fria förbättrade hälsa, eller var det deras genom inverkan av det praktiska arbetet skärpta blick för att praktiskt lösa en uppgift, som gjort, att de kunnat utföra samma arbete på hälften så lång tid? Antagligen samverkade båda dessa faktorer.

Kroppsörelse i tillräckligt mått, till rätt stor del i form av för åldern lämpat kroppsarbete, genom skolans alla stadier, det är vad var och en av hjärtat längtar efter, som inser att obruten hälsa är lika viktig vid skoltidens slut som förvärvat vetande, och som vet, att muskelarbete befördrar jämnvikt i mer än ett hänseende, befördrar själens herravälde över kroppen.

Vidare är fantasilivets missriktande en av de både verksamaste och vanligaste orsakerna till sexuallivets såväl brådmognad som missriktningar. Det finns personer, vilkas fantasiliv beträffande sexuallivet är så beskaffat, att ej endast blotta anblicken av en person av motsatt kön utan även iakttagelse av eller tal om vad helst, som faller inom eller tangerar sexuallivets område, hos dem väcker sexuella förnimmelser; andra däremot, hos vilka dylika förnimmelser uppträda endast då, när de ge uttryck åt hela personlighetens, ej blott kroppens åtrå. Sexuell hygien såsom läroämne betraktad har till sin främsta uppgift att ge impuls till självuppfostran beträffande lustförnimmelserna inom sexualsfären. Det ligger därför i öppen dag, att undervisning i sexuell hygien med nödvändighet bör lämnas redan vid den tidpunkt, då sexuallivet börjar, d. v. s. i pubertetsåldern. I vårt land hava vi i själva verket hunnit ganska långt beträffande meddelandet av dylik undervisning åt ungdom, och glädjande nog ha skolor och andra läroanstalter med verksamt intresse

¹ Bilaga E, till läroverkskomiténs utlåtande oah förslag. Redogörelse för den hygieniska undersökningen afgifven af professor Axel Key, Stockholm 1885.

omfattat saken. Undervisning i sexuell hygien meddelas för närvarande i några kvinnliga seminarier, bland andra i Kungl. Högre Lärarinneseminarium i Stockholm, i högsta klassen av de flesta privata flickskolor och samskolor i Stockholm (ävensom i statens normalskola för flickor) samt i en hel del motsvarande skolor i landsorten; vidare i högsta flickklasserna i samtliga Stockholms folkskolor och i några av landsortens. Dessutom ha enstaka föreläsningar hållits på sista tiden vid ett par av Stockholms högre läroverk för manlig ungdom samt på den manliga ungdomens eget initiativ på annat håll. Och slutligen göres alltså på det ena pedagogmötet efter det andra uttalanden angående behövligheten av dylik undervisning, och fattas beslut om att arbeta för dess åvägbringande. Men jag tänker de flesta av dem, som meddela dylik undervisning, rätt snart kommit underfund med — vad många också tänkte från början redan — att detta icke är nog, ja att detta icke ens är den viktigaste delen av den upplysning de unga ha rätt att fordra.

Då man inför en avslutningsklass föreläser om fortplantningsorganens byggnad och funktioner, varseblir man icke så sällan på ett ansikte ett litet leende, som icke är vackert, en annan lärjunge ser skyggt ned, en tredje kastar en menande blick till en kamrat. Antagligen skulle åtskilliga fler göra detsamma om icke känslan för det passande och skoldisciplinen avhölle dem därifrån. Visserligen bruka de nämnda yttringarna försvinna, innan timmen är slut, och intresset för ämnet har tagit alla fångna, men var gång man ser det, gör man den reflexionen, att här kan man visserligen göra nytta i viss grad, men att det skulle varit vida bättre, om det kunnat förekommas att det där leendet, den där blicken någonsin förfulat dessa ansikten. Ofta är för övrigt alla lärjungarnas hållning oklanderlig, och deras allvar lika stort som deras intresse. Och en gång erfor jag någonting alldeles särskilt. (Jag föreläser nämligen i sexuell hygien för högsta flickklasserna i Stockholms folkskolor.) Eleverna hörde nämligen på icke blott med allvar och intresse utan deras intresse var så stort och deras uppmärksamhet så spänd, att jag alldeles elektricerades därav och berättade utförligare än jag vanligen brukar, och de klara strålande ögon jag överallt mötte, gjorde hela lektionen till en högtidsstund. Vad i all världen var det för någonting särskilt med den klassen? Förklaringen fick jag, då jag talade med deras lärarinna. Det var till stor del gamla bekanta saker jag hade talat för dem om, de hade förut med intresse och beundran hört berättas därom, och nu hörde de så gärna om det igen och voro glada åt att få sitt vetande ytterligare ökat. Alltifrån början av zoologin hade nämligen lärarinnan låtit fortplantnings- och utvecklingsläran följa med, hon kunde göra detta tack vare kompletterande studier efter seminarietidens slut. Alltså det var detta, att för dessa lärjungar alstringen ingått som en naturlig del av djurens och således även av människans liv, att de fått höra om hur fågelungen utvecklas inom äggets skal och däggdjursfostret

i moderns kropp, att de fått höra om de tillredelser många djur göra, innan ungarna komma till och hur dessa näras och vårdas sedan — allt detta och mycket annat var det, som gjort att de blickar jag mött, voro så vackra och klara. Efter en sådan iakttagelse framstår för en ännu besynnerligare än förut det faktum, att man på ett håll direkt uttalat sig emot meddelande av upplysning angående sexuallivet i skolorna. Såvida man härvid stöder sig på någon erfarenhet alls, något som jag inte vet, visar det blott jämfört med vad jag nyss berättat, att samma sak kan både skada och gagna; det beror på hur den användes, och detta gäller ju om många ting här i världen.

Till huvudsaklig del vilar nog emellertid nämnda uttalande på torrt resonnemang och konstruktion — samma resonnemang och konstruktion varpå mer eller mindre medvetet hela det gamla förtegenhetssystemet vilade. Det var på det tyska läkar- och naturforskar mötet i Meran i sept. 1905 (ävensom på det följande i Stuttgart 1906), som man uttalade sig emot meddelande i skolan av upplysning angående sexuallivet; en liten notis gick även genom vår press om detta. När så sent omsider mötesförhandlingarna blevo tillgängliga, fann man som motivering för uttalandet, att denna upplysning vore betänklig därför att sexualdriften bestämes huvudsakligen genom föreställningslivet. En del lärjungar kunde komma tidigare till sexuella föreställningar än det tillhör deras naturliga anlag, och detta kunde orsaka oberäknelig skada.¹ Detta resonnemang vilar på tvenne falska premisser och en riktig. Den riktiga är, att sexualdriften bestämes huvudsakligen genom föreställningslivet. Den ena av de falska premisserna blir man inte utan vidare genast varse, den ligger till en viss grad i benämningen »sexuelle Aufklärung», men man kommer underfund med den, när man gör klart för sig innebörden i en del människors uttalanden. Det framgår nämligen av dessa, att de anse upplysning om själva könsakten samt hygieniska förhållningsregler beträffande den, uppmaning till självbehärskning, påpekande av risken att ådraga sig veneriska sjukdomar och dylikt såsom den viktigaste delen av de upplysningar, som det är fråga om att giva. Den andra falska premissen, som för övrigt nära sammanhänger med den förstnämnda, är att meddelandet av kunskaper uti fortplantningsläran skulle hos barn åstadkomma lustkänslor i sexuell riktning. Sant är, att den mänskliga egoismen kan göra lustkänsla, åtrå och njutning till det väsentliga i sexuallivet, under en del av sitt liv eller kanske under hela, ja, att en människa kan liksom söndra ifrån denna del och inte bry sig om något annat än den. Men detta är förkonstling och degeneration. Det naturliga och normala är att uti fortplantningslivet fortplantningen är huvudsak. Alstringen är målet; alla de faktorer, som samverka till detta, äro blott medel, de sexuella lustkänslorna äro ett

¹ Verhandlungen der Gesellschaft deutscher Naturforscher und Ärzte. 77. Versammlung zu Meran. 78. Versammlung zu Stuttgart.

av dessa. Blir det nu egentligen såsom källa till lustkänslor, som barnet först får göra bekantskap med fortplantningslivet, såsom sker då det får kännedom därom genom vuxna människors slipprika tal och cynismer samt genom förfarna kamraters sensuellt färgade berättelser, så är det endast alltför förklarligt, att det inträffar som plägar hända, nämligen att även för barnet lustkänslorna bli huvudsak och att fantasin kommer att framkalla dem så snart det är fråga om något, som rör fortplantningsområdet; detta sker så mycket snarare, om barnet genom onani har fått liksom ett reellt underlag för dessa förnimmelser. Men det naturliga och normala är, att barn ingenting förnimma av lustkänslor i sexuell riktning; sexualorganen äro ju hos barnet utvecklade och sexualdriften finns icke till ännu. Barnets normala förhållande till alla företeelser, som tillhöra fortplantningen, är detsamma, i vilket det står till alla andra ting och företeelser, det nämligen av nyfikenhet, av vetgirighet. Det är denna grundväsentliga skillnad mellan det ofördärvade barnet och den vuxna människan, som alltför litet beaktas. Men det är just denna egenskap hos barnet, som man har att ta fasta på och till väsentlig del bygga på. Är det nämligen görligt, att hos den vuxna människan vid ett allvarligt studium av fortplantningslivet sådant det verkligen är, organens byggnad, organens förrättningar och den verksamhet, som sammanhänger därmed i alla dess delar och faser, individens utveckling från allra första början m. m., är det görligt, att vid studiet av detta hos en vuxen människa de sensuella förnimmelserna tystna eller dämpas, ja kan detta studium t. o. m. utgöra en viktig del av den självuppfostran en människa underkastar sig för att bli herre över dessa förnimmelser, så ligger det i öppen dag, att om detta studium sker på en tidpunkt, då ännu inga dylika förnimmelser uppträtt det ganska kraftigt skall kunna just motverka deras uppträande. Det vill säga vanan att betrakta samtliga fortplantningsföreteelser i sitt naturliga sammanhang med huvudsaken såsom huvudsak och bisakerna såsom bisaker, och att betrakta dem objektivt, kyligt, oberört verkar bevarande, skyddande, härdande och det inte blott under barndomen utan även för det framtida livet.

Riktigheten av detta resonemang bestyrkes av den praktiska erfarenheten. De mödrar kunna förtälja därom, som på sina barns okonstlade och vetgiriga fråga, var små barn komma ifrån, givit ärliga öppna svar och som svarat ärligt hela vägen undan för undan allt eftersom barnet sport om mer och mer, de kunna berätta om huru barnet på så sätt skyddats ifrån att inhämta detta vetande på annat håll och på annat sätt givet. Denna kunskapsmeddelelse i hemmet av mor, någon enstaka gång av far också eller av far ensam, när mor är död, är den viktigaste; sedan har skolan att fortsätta eller rättare hem och skola att samverka. Har hemmet försummat uppgiften eller överlämnat den åt skolan — tyvärr överflyttas efterhand mer och mer av hemmets plikter på skolan — måste skolan ensam ta den. Jag

talade helt nyligen med lärarinnan i zoologi och hälsolära vid en skola, som även i andra hänseenden gått före i reformer, och hon berättade, huru hon efter omsorgsfulla studier — hon har för övrigt universitetsbildning — förhoppningsfull men dock med bävan börjat denna undervisning, hur det gått så mycket lättare än hon tänkt sig, den ena svårigheten efter den andra besegrades eller nästan upplöste sig av sig själv, tack vare allvar och intresse. Sammansmältningen av tvenne celler, samverkan av tvenne individer för alstringen av nya är en lag, som börjar långt nere och går igenom hela vägen sedan ända uppåt. Att hos en hel del djur till denna samverkan hör parning är ett faktum, som bland andra konstateras och som inte vållar bryderi; att så är förhållandet hos människan också, är blott en självfallen sak. Sammanställning med växternas förtplantning underlättar undervisningen. Sagda lärarinna hade undervisat en del av de elever hon haft i zoologi från första början, då detta ämne inträder och sedan hela vägen upp, något som uppenbarligen var till fördel särskilt för behandlingen av kapitlet om fortplantningen. Hon betonade alldeles särskilt vid vårt samtal huru tydligt ämnets behandling hälsosamt härdade lärjungarna. Ur ett föregående meddelande från samma lärarinna ber jag att få citera följande: »Jag anser det viktigt, att alla meddelanden om fortplantningen stå i fullt bestämt sammanhang med den övriga undervisningen och meddelas lugnt, klart och naturligt som denna. Endast genom att taga saken så anser jag, att dessa meddelanden göra nytta. Jag har ibland sett elever bli litet häpna och förlägna första gångerna, då de tydligen hört saken förut i annan, mindre lämplig form, men deras blickar och uppsyn i allmänhet hava fått en helt annan prägel, när de vänjts vid att taga detta som vanlig naturkunnighetsundervisning. I huvudsak ske upplysningarna i sammanhang med dissektionerna eller i anknytning till lärobokens uppgifter.» Hela denna undervisning gick för sig och gick förträffligt i en samskola, men väl att märka en samskola, grundad av en person, besjälad av samskolans idé, den att låta de båda könen inverka uppfostrande och förädlade på varandra. När man så kom till läran om människan och till hälsoläran, blev den ock samundervisning till största delen, men delar av den togs av praktiska skäl särskilt för den manliga och den kvinnliga ungdomen, så bland annat kapitlet om klädedräkten samt om sexualhygien, där vardera behövde sitt särskilda kapitel behandlat utförligare. Denna del av undervisningen överlämnades, vad gossarna beträffar, åt en manlig läkare, själv tog hon flickorna.

För att åstadkomma en sådan konsekvent målmedveten undervisning fordras ju alldeles särskilda kvalifikationer hos den, som skall meddela densamma. Främst av allt måste han själv vara genomträngd av den anda han skall ingjuta hos sina lärjungar, han måste ha företagit och alltjämt vidmakthålla den självuppfostran, om vilken jag nyss talade, så att inte ett ord

inte en min, inte ett tonfall i rösten kommer förargelse åstad. Men vidare måste han behärska själva läroämnet väl, d. v. s. han måste besitta grundliga och omfattande zoologiska kunskaper, så att det är honom möjligt att låta kapitlet om alstringen ingå som en naturlig del av ämnet. För att vinna en riktig kunskap om naturen är studiet av naturen huvudsaken, vid biologin således iakttagelse av de levande varelsernas liv samt undersökning av deras byggnad. Vid våra universitet och högskolor sker nu studiet av de biologiska vetenskaperna på detta sätt. Vid de flesta seminarierna är däremot källan för det zoologiska vetandet allt fortfarande böckernas torra beskrivningar, nödtorftigt illustrerade av planscher, som mycket litet säga utan föregående naturstudium, allt fortfarande är systematiken det viktigaste, allt fortfarande är fortplantnings- och utvecklingsläran bannlyst. Glädjande nog gör ett och annat seminarium undantag från denna regel och på andra håll har man åtminstone hunnit så långt, att man inser behovet av en reform. Beträffande reformer i zoologiundervisningen vid seminarierna samt i den grundläggande zoologiundervisningen i skolan vill jag hänvisa till bland annat ett par läsvärda uppsatser i tidskriften *Manhem*.¹

På tal om den biologiska undervisningens betydelse kan jag inte neka mig nöjet att här citera en av de s. k. Hamburgerteserna. Förhållandet är nämligen det, att i Preussen år 1879 biologien ströks bort från de tre högsta klasserna av de högre preussiska skolorna. En kraftig rörelse uppstod för dess återinförande. Vid naturforskarmötet i Hamburg enade man sig om de s. k. Hamburgerteserna. N:o 4 lyder så: »I etiskt hänseende verkar den biologiska undervisningen aktning för den organiska världen, förnimmelse av hela naturens skönhet och fullkomlighet, och blir den så en källa till den renaste av livets praktiska intressen oberörda livsglädje. Samtidigt leder sysselsättningen med företeelserna inom den levande naturen till insikt om ofullkomligheten av mänskligt vetande och därmed till ödmjukhet.»²

Vad för övrigt beträffar Merankongressens nyss omnämnda uttalande emot »sexuelle Aufklärung» i skolorna, så förklaras det till en stor del genom nyssnämnda faktum att i Preussen för närvarande biologien icke existerar såsom läroämne i de högre skolornas tre översta klasser. Den grund, på vilken efter vad jag sökt framhålla, man enkelt och naturligt bygger undervisningen om människans fortplantning och utveckling saknas sålunda i detta land. Ett uttalande av doktor Blaschko vid hygienkongressen i Nürnberg 1904 tyder på, att åtminstone han för sin del ansett bäst, om läran om människans »Entstehung und Zeugung» kunnat behandlas i skolan, men dennas nuvarande läroplan lade

¹ Aspman, Maria, »Den grundläggande undervisningen i zoologi». Hft. 3 o. 4, 1906, samt »Några önskemål med afseende på undervisningen i zoologi vid våra seminariér», Hft. 5, 1906.

² »Verhandlungen der Gesellschaft deutscher Naturforscher und Ärzte.» 77. Versammlung zu Meran.

hinder i vägen därför.¹ Måhända voro Merankongressens deltagare i själva verket av samma mening som han, fastän man underligt nog icke gjorde något uttalande, som tyder härpå.

För övrigt vill jag i förbigående omtala att i Tyskland en allt starkare opinion håller på att arbeta sig fram till förmån för den meningen, att undervisning i sexuell hygien bör meddelas i skolorna.²

När man diskuterar införandet av undervisning i sexuell hygien i skolans översta klass, och det har man gjort på flera håll här i Sverige under de senaste åren, så plägar man också diskutera frågan, huruvida denna undervisning skall meddelas av läkare eller av lärare, och uttalandet går vanligtvis i den riktningen att läkare böra anmodas att åtaga sig saken. Nu är det sant, att för närvarande mycket få lärare och lärarinnor äro kompetenta till att meddela nämnda undervisning, och skall det därför överhuvud taget någorlunda snart bli något av med densamma, så måste läkare meddela den. För mig står emellertid denna anordning som en nödfallsåtgärd, som ej bör bli annat än en övergångsanordning. Dels äro nämligen icke alla läkare tillika pedagoger, något som visserligen ej betyder så mycket på det högre stadiet som på det lägre, men som även där är av en viss vikt; dels förefaller det mig vara ytterst olämpligt att ge den sexuella hygien en särställning och göra särskild affär av den. Den bör utgöra, vad den också är, en del av den personliga hälsovården. Den personliga hälsovården sammanhänger med och stöder sig på läran om människokroppens byggnad och förrättningar, och denna lära hänger organiskt samman med motsvarande beträffande djuren. Förutom det utan tvivel pedagogiskt oriktiga, att som jag nämnde, göra särskild affär av den sexuella hygien, synes det mig vara orätt att taga denna del av ämnet ifrån den lärare, som eljest sköter ämnet, såvitt som han besitter kompetens därtill. Och det står för mig som ett önskemål att läraren i zoologi och antropologi (detta ord taget i dess moderna naturvetenskapliga betydelse) efterhand förskaffar sig denna kompetens och sedan övertager kapitlet i fråga. En början till detta har för övrigt redan skett på sina håll. Vad för övrigt beträffar hela ämnet antropologi (i naturvetenskaplig betydelse och inklusive personlig hygien), så är det ju klart, att både kunskaper och erfarenhet göra läkaren till den mest kompetente undervisaren däri; men läkaren bör då undervisa i hela ämnet. — Vad jag nu sagt är att betrakta som ett principuttalande för framtiden; för närvarande bör naturligtvis saken ordnas så som för närvarande är bäst. — Vad däremot undervisningen i antropologi och hygien vid seminarierna beträffar, så borde man alldeles givet inte ge sig förr än man, om det över huvud taget på orten låter sig göra, fått läkare att åtaga sig den-

¹ Bericht über den I. internationalen Kongress für Schulhygiene.

² Se bl. a. uppsatser och notiser i tidskrifterna »Mutterschutz», Bd I u. II, samt »Natur und Schule», Bd IV u. V.

samma, manliga vid de manliga seminarierna och kvinnliga vid de kvinnliga. De blivande lärarna och lärarinnorna behöva sannerligen få ämnet i första hand, och det ej blott för det vetandes skull, som de sedan skola meddela utan även och kanske framför allt för sin egen hälsovårds skull, och för att de alla, icke blott fackläraren, måtte kunna i skolan praktiskt tillämpa hälsovårdens principer.

En av anledningarna till att man börjat sprida upplysning bland allmänheten i sexuell hygien var den, att man inom läkarvärlden kommit på det klara med de veneriska sjukdomarnas fruktansvärt stora utbredning. På den nämnda kongressen i Meran uttalade man sig ock för att upplysning om de faror, som förefinnas i sexuellt hänseende, skulle lämnas åt abiturienterna. Ja, ha de unga människor, som skickas ut i livet, först haft tillfälle att lägga märke till att far och mor och andra människor också skämmas för allt vad som hör till fortplantningsområdet, ha de därjämte iakttagit att allt detta i alla fall är föremål för deras hemliga åtrå och lust, ha de så känt sig på en gång tjusade och besmutsade av kamraters berättelser och kanske yttermera av dem blivit neddragna genom förförelse, få de så slutligen veta, vilka hemska sjukdomar de kunna ådraga sig, om de ge vika för den genom allt detta föregående i förtid väckta och onaturligt förstärkta driften, och att medmänniskor runt omkring dem stå färdiga att på allt sätt locka dem in i fördärvet, ja, då ha sannerligen dessa unga människor fått mer än nog av föreställningar för att låta dem se hela fortplantningslivet såsom en nesa och skam, såsom ett ont, som de till råga på olyckan känna sig fjärrade och bundna vid, de ha fått nog av föreställningar, ur vilka och ur vilkas följder i deras liv spira upp livsleda och människoförakt, särskilt förakt för det motsatta könet.

Jag vill härmed visst icke hava sagt det, att man skall underlåta att ge ungdomen upplysning om de mörka sidorna av sexuallivet sådant det faktiskt ter sig. Långt ifrån, jag anser, att både de unga kvinnorna och de unga männen böra få inblick däruti. Men låt dem av barmhärtighet få annan upplysning först, låt dem få se skönheten, harmonien, och det under lång tid, innan de få veta om fulheten och disharmonien! Vi kunna icke med några medel skydda de unga för allt ont och dåligt i framtiden, de måste nu en gång leva sitt liv på sitt eget ansvar, begå sina misstag och lära av dem, falla och resa sig igen och ta var och en sin dust med livet. Men ha de blivit hårdade och stärkta till själ och kropp, har man hos dem utvecklats självbehärskning och hänsynsfullhet redan från tidiga år och ha de fått erfara vad arbetslust och arbetsglädje vill säga och hur arbetet hjälper och stödjer, ja, då har man givit dem en bättre sköld än den, som sedepredikningar och skräckbilder kunna sammanfoga. Har den unga kvinnan fått veta, hur underbart hennes kropp är byggd, för att en liten människovarelse skall kunna därinom ta gestalt och näras och växa och hur det lilla barnets liv och välfärd hänger på

moderns omsorger och vård, då har hos henne kraftigt gynnats växten av den moderlighet, som är den starkaste garantin för kulturfolkens bestånd. Har den unge mannen fått veta huru mycken smärta och oro, hur mycken möda och omsorg modern har att bära för det barn, i vars tillkomst far och mor ha lika delaktighet, har han fått en aning om och en känsla av att faderns starkare krafter äro honom givna för att han skall kunna värna mor och barn, ja, då är hos honom ett grobart frö nedlagt, ur vilket i en framtid skola växa upp faderskänsla och fadersansvar. Studiet av naturen, sedd med den utvecklade, förfinade människans skärpta blick och avlockad sina hemligheter av hennes känsligt lyssnande öra, låter henne känna icke blott de makter, som bo i hennes eget bröst, utan ock hennes förmåga att bli herre över dem; studiet av naturen ger människan harmoni med sig själv och med naturen ikring sig. Livskraften, den mystiska, outgrundliga har sitt starkaste uttryck i alstringskraften. Och alstringsdriften bär oändlighetsträngtan i sig, den är liksom en de levande varelsernas bön om att åtminstone med en del av sitt jag få dröja kvar, få ge upphov till varelser, som skola arbeta och sträva, fröjdas, lida och längta, kämpa och utvecklas och glädjas att finnas till på vår härliga jord och vilka i sin tur skola ge upphov till andra. Kunna vi i de ungas sinnen skydda och bevara den spirande brodden till denna oändlighetsträngtan, då ha vi nog gjort det bästa vi kunna för att rusta dem till strid mot den egoism, som endast söker stundens fröjd och som inte ser och inte vill se, att endast för priset av möda och uppoffring, smärta och sorg köpes den lycka, som människan innerst åtrår.
